

Katriina Pajari

STIPENDIAATTIVUODEN LOPPURAPORTTI FUDANIN YLIOPISTOSTA
SHANGHAISTA 2012–2013

Kuukausi kotona, pää edelleen Kiinassa, vaikka *ei Shanghai ole Kiina*, niin kuin stipendiaattivuoden ehkä yleisin perimätieto kuuluu kertoa. Mutta siellä se pää silti on, seitsemän tuhannen kilometrin päässä. Kotikadulla, jossa kymmenet naiset tanssivat yhtenevässä hameissaan joka ilta. Kampuksella, jonka puinen kuvio toistuu amerikkalaisten sotilaiden univormuissa. Luokkahuoneissa, joissa historia opetetaan joskus ihan eri tavalla kuin lännessä. Niin kuin eräs professori sanoi: Ensin pitää oppia kiinalainen totuus. En ole varma, opinko koskaan kiinalaista totuutta, mutta olen äärimmäisen kiitollinen Kiinan-vuodestani Helsingin Sanomien säätiölle, joka mahdollisti vuoden, joka toimii vedenjakajana henkilökohtaisessa ajanlaskussani. Kiitos.

Opiskelin lukuvuoden 2012–2013 Shanghaissa Fudanin yliopistossa Chinese Diplomacy and Politics -ohjelmassa. Ohjelma koostuu kansainvälisen politiikan opinnoista, keskittyen pääosin isoon akseliin Kiina-Venäjä-EU-Yhdysvallat. Fudaniin valittu Helsingin Sanomien säätiön stipendiaatti saa itse valita maisteriohjelmansa yliopiston laajasta tarjonnasta: Fudanissa on yli 70 laitosta, joskaan englanninkielisiä maisteriohjelmiä ei ole tarjolla läheskään kaikissa.

Itse olin ohjelmavalintaani tyytyväinen. Laitokseni School of International Relations and Public Affairs on valittu yhdeksi Kiinan parhaista kv-politiikan laitoksista, ja se näkyy organisoituna tekemisenä ja opetuksen laatuun. Fudanin yliopisto on Kiinassa ehdotonta ivy league -tasoa, mutta opiskelijoilta kuulemani perusteella englanninkielisten maisteriohjelmien taso vaihtelee laitoksittain. Omalla laitoksellani professorien kielitaito ja opetuksen taso olivat erinomaisia. Professoreistani liki kaikki olivat opiskelleet Harvardissa, Princetonissa tai Yalesa. Yksi professoreistani oli saksalainen, muut kiinalaisia.

Vuosikurssillani opiskelijoita oli noin kuutisenkymmentä, noin paristakymmenestä eri maasta. Se on Fudanin ehdoton hienous – joskin harmittelin sitä, että kiinalaisia opiskelukavereita oli vain viisi. Opiskelijoiden ikähaitari kulki välillä 20 ja 40 – painottuen 24–28-vuotiaisiin. Opiskelijoiden taustat ovat hyvin erilaisia. Osa on vaihto-oppilaina, osa tekee väitöskirjaa, jotkut saapuvat stipendiaatteina niin kuin minäkin. Fudanissa opiskelu etenee niin kuin missä tahansa muussakin korkeakoulussa: luennoilla käydään lukujärjestyksen mukaisesti. Luentoja on kolmessa blokissa (aamu, iltapäivä, ilta). Kaksi ensimmäistä viikkoa opiskelija voi käydä kuuntelemassa luentoja ristiin rastiin, ja kaksiviikkoisen päätteeksi valita, mille kurseille ilmoittautuu. Laitos suosittelee ottamaan neljä kurssia lukukautta kohden, joiden lisäksi voi neuvotella professoreiden kanssa ”kuunteluoikeudesta” ylimääräisille kurseille. Oman laitoksen kurssien lisäksi voi ottaa kaksi kurssia muilta laitoksilta.

Itse kävin oman laitoksen tarjonnan lisäksi kursseja myös sosiologian laitoksella ja kiinalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin laitoksella. Vuoden aikana opiskelin EU-Kiina-

suhteita, Itä-Aasian kv-suhteita, global governancea, kiinalaista yhteiskuntaa, väestötiedettä, diplomatiaa, kiinalaista populaarikulttuuria, Kiinan historiaa elokuvien kautta, poliittista lähihistoriaa, kansantalous-tiedettä ja mandariinikiinaa. Suoritin suositellut neljä kurssia per lukukausi ja kävin muutamilla kursseilla kuunteluoikeudella. Minulle oli hieman vaikea määrittää, mikä määrä kursseja on sopiva. Luennoillahan istuminen käy kevyesti, mutta jokaiseen kurssiin on ladattu valtavat määrät kotilukemista, joka kyllä täyttää arkipäivät. Osalla kursseista myös kotitehtäviä oli paljon.

Luennot koostuivat opiskelijoiden presentaatioista, keskusteluista, professorien luennoista ja vierailijoista. Kurssien osallistujamäärät vaihtelivat noin 40 opiskelijasta kahdeksaan – sitä hedelmällisempää keskustelu oli, mitä pienempi osallistujamäärä. Professoreilla oli tapana poimia kaikki mukaan keskusteluun, joten kotiläksyt oli hyvä ainakin silmäillä läpi joka kerta. Työmäärä kursseilla ei kuitenkaan tuntunut kohtuuttomalta, koska aihekirjo oli niin laaja. Tuntui lähinnä etuoikeutetulta, että ensin voi lukea kiinan karaokekulttuurista ja seuraavaksi Kiinan ja Japanin saarikiistasta. Että kerrankin oli aikaa! Koko suhtautuminen opiskeluun oli hyvin erilaista kuin omina opiskeluaikoina; nyt sitä osasi arvostaa, että saa käyttää aikansa näin.

Kursseillani ei tehty tenttejä, vaan yleensä kaksi tutkimuspaperia. Noin kymmensivuinen mid-term policy paper palautettiin nimensä mukaisesti kurssin puolivälissä ja lopputyönä toteutettiin laajempi research paper, jonka pituus vaihteli kurssista riippuen vähintään 15–30 sivun välillä. Lopputöiden palautuspäivämäärät ovat syyslukukauden osalta tammihelmikuussa. Luennot loppuvat tammikuun alussa, ja ”lomalla” kirjoitetaan papereita. Toinen lukukausi alkaa kiinalaisen uudenvuoden jälkeen helmikuun puolenvälin tienoilla, ja kevätlukukauden lopputyöt palautetaan heinäkuun tietämällä. Toisin siis kuin muissa stipendiaattiyliopistoissa, Fudanissa ei tehdä yhtä suurta lopputyötä vaan lukuisia pienempiä kurssipapereita eri aiheista. Laskin, että vuoden aikana olen kirjoittanut kurssipapereita ja -esseitä yhteensä noin 250 sivua. Aiheet ovat melko vapaasti itse valittavissa, kunhan ne jollain aasinsillalla linkittyvät kurssin aiheeseen. Tuo silta voi joskus olla aika huterakin. Itse kirjoitin papereita muun muassa Shanghain avioliittomarkkinoista, Kouvolan Nordic Centerin noususta ja tuhosta, Kiinan ja Taiwanin kauppasuhteista ja Suomen ja Kiinan ystävydestä (totta vai tarua?) – vain muutamia mainitakseni. Aiheet hyväksytetään professoreilla etukäteen, ja jos perustelut ovat uskottavat, sanoisin, että melkein mikä tahansa oman kiinnostuksen kohde menee läpi.

Viikon päästä on kulunut tasan vuosi siitä, kun lähdin Shanghaihin. En muista ensimmäisistä päivistä paljoakaan – blogistani luin, että alussa ukkosti joka päivä. Se on varmaan ihan totta, niin pään sisällä kuin asunnon ulkopuolellakin. Vaikka Shanghai on Kiinan kaupungeista länsimaisin, se oli minulle alussa hämmentävä sekoitus neonvaloja, pimeitä sähkömopoja ja puuttuvaa logiikkaa. Kukaan ei puhu englantia. Minä en puhunut kiinaa. En tiedä, miten olisimme selvinneet ilman Fudanin Nordic Centerin Teemu Naarajärven ja Freya Gaon apua. Kiitos! Kiinaa taitava kaveri on korvaamaton apua asunnon, puhelimen, netin, kaiken hankinnassa. Olinkin suunnattoman iloinen, että säätiön kautta sain ohjeet ottaa yhteyttä Teemuun ja Freyaan – heistä sai paitsi apua, myös ensimmäiset Kiinan-ystävät.

On hirmu vaikeaa tiivistää tekstiksi, mitä kaikkea Kiina muutti minussa. Ja oliko se Kiina, koulu vai minä itse, en tiedä, mutta järjestys sisälläni meni uusiksi. Tieto, ajattelu, seikkailu, kokemukset, ystävät, Shanghain sillat – niiden läpi ei voi kulkea ja pysyä ihan samanlaisena. Kiina opettaa mittakaavaa.

Kiina on käsittämättömän suuri ja täynnä tuhansia mahdollisuuksia. En tiennyt Kiinasta mitään, kun lähdin. En ollut koskaan käynyt siellä, lehtiä lukemalla toki osasin yhdistää Kiinaan asiat kuten yhden lapsen politiikka, Tiibet, sananvapauden ongelmat, demokratian puute ja pimeät työläiset, mutta itse Kiina oli minulle täysin tuntematon. Suomalaisessa historian opetuksen valossa Kiina tuntui pimeältä aukolta jossain tuolla Venäjän takana. Keisareiden maa, kai ne juo paljon teetä siellä? Juohan ne. Mutta että miten paljon muutakin Kiina on – henkeäsalpaavaa luontoa, onnea, tanssivia naisia, nauravia tyttövauvoja, ikivanhaa kulttuuria, keksintöjen kotimaa. Surullisiakin juttuja. Se, miten kiinalaiset keksivät ruudin, mutta eivät osanneet käyttää sitä puolustautumiseen. Kiinasta uutisoidaan valtavasti negatiivisia asioita – niistä pitääkin kertoa. Saasteista, kapitalismin käänttöpuolesta, lahjusskandaaleista, naisten oikeudesta, ihmisoikeuksista. Mutta se ei saa olla koko totuus. Ei ole vain yhtä, absoluuttisesti paha tai hyvää Kiinaa, mutta on maa, joka on oleva meidän kaikkien arkipäivää yhä vahvemmin lähitulevaisuudessa. Kiina tulee, oli se tai minä valmis tai ei.

Oli hauskaa huomata, että aika moni kiinalainen suhtautuu todella lungisti niihin asioihin, jotka meitä kuohuttavat – vaikka he elävät keskellä niitä. Esimerkiksi ystäväni suunnittelee paraikaa muuttamista Yhdysvaltoihin, toinen Australiaan, jotta voivat hankkia toisen lapsen. Minulle ajatus on huutava väärä, heidän mielestään ihan ok – he ovat etuoikeutettuja kiinalaisia, koska heillä on vapaus ja mahdollisuus lähteä. Valtaosa kiinalaisista, koulutetuistakaan, ei ole koskaan käynyt ulkomailla. On kiehtovaa, miten eri asiat kauhistuttavat. Minusta on ihan ok, että Suomessa lapsi voi haaveilla rakennusmiehen tai kampaajan ammatista, mutta kiinalaisille ystäväilleni ne ovat väärää haaveita – kukaan ei toivo lapselleen sadan tunnin työviikkoja kitupalkalla.

Stipendiaattivuoden aikana tapasin lukuisia ulkomaalaisia, joille Kiinassa asuminen on kauhistus ja kiinalaiset uskomattoman tylyjä. Itse uskon, että Kiina on asennekysymys ja ne kiinalaiset, joiden kanssa ystäväystyin, olivat käsittämättömän sydämellisiä. Kulttuuri on erilaista, toki. Liikenne on sekavaa, asunnot ovat talvella viileitä lämmityksestä huolimatta, ruoka on mausteista ja ihmiset perustavat olemisensä eri pohjalle kuin me täällä – itse näen, että nämä ovat syitä lähteä kohti Kiinaa. Kiina on journalistille uskomaton mahdollisuus ymmärtää, kuinka vähän tietää, ja sitä kautta ehkä oivaltaa jotain tärkeää.

Tiedän, että minä muutuin, mutta en tiedä, miten. Ajattelen enemmän, näen enemmän sävyjä ja minuun kasvoi sisälle usko, että kaikesta selviää. Että onnellisuuteni on omissa käsissä ja joskus onnellisinta onkin siellä, mistä ei olisi itse edes osannut etsiä. Vähemmän on enemmän. Kun miljoonakaupungista tulee koti, kuinka ruuhkassakaan ei tunne kiirettä, kun sosiaalinen piiri on kourallinen ihmisiä. Välillä harmitti, ettei stipendivuonna saa tehdä töitä, erityisesti silloin, kun juttuaiheet kirjaimellisesti kävelevät vastaan kadulla. Mutta samasta syystä se oli hyväkin asia – olisi liian vaikeaa tasapainoilla journalistin työn

ja opintojen välillä, jos työnteko olisi sallittua. Vuoden aikana toki kaipasin työtäni, mutta se oli hyvää kaipuuta – on onnekasta olla ammatissa, jota haluaa intohimoisesti toteuttaa. Mutta kyllä Kiina jää takaraivoon. Jonakin päivänä minä palaan ja tartun vastaantuleviin aiheisiin.

Kiina-vuotena matkustin mieheni kanssa paljon Kiinan sisällä. Suosittelen sitä lämpimästi. Shanghaista pääsee kyllä lentokoneella tosi kivasti Boracaylle, mutta yöjuna keltaisille vuorille kanojen, korttia läiskivien miesten ja nauravien konduktöörin kanssa on jotain, mitä luksuslomat eivät tarjoa. Tiibetiläiskylät, hiljaiset vuoristohaikit, Pekingin historia tai Hongkongin syke – vaikka reissasin paljon, tuntui, että en ehtinyt tarpeeksi.

Moni on kysynyt, että kannattaako sinne Kiinaan lähteä, kun se on niin kaukanakin. Kannattaa. Aion mennä uudelleenkin.